

УДК 339.92:336.02(477)

ЧУГУНОВ Ігор, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів КНТЕУ
ПАСІЧНИЙ Микола, к. е. н., доцент кафедри фінансів КНТЕУ

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто основні виклики економічної глобалізації на сучасному етапі інституційного розвитку суспільства. Визначено вплив глобалізації на механізм формування фінансової політики. Обґрунтовано потребу підвищення ступеня координації фіскальної та монетарної політики, розробки довгострокової фінансової стратегії. Запропоновано пріоритетні заходи державної фінансової підтримки у сфері розвитку галузей промисловості, стимулювання експорту, підвищення частки високотехнологічної складової у його структурі.

Ключові слова: фінансова система, фінансова політика, бюджетно-податкова політика, монетарна політика, економічний розвиток країни, державна фінансова стратегія, конкурентоспроможність економіки, глобалізація економіки.

Чугунов И., Пасечный Н. Финансовая политика Украины в условиях глобализации экономики. Рассмотрены основные вызовы экономической глобализации на современном этапе институционального развития общества. Определено влияние глобализации на механизм формирования финансовой политики. Обоснована необходимость повышения степени координации фискальной и монетарной политики, разработки долгосрочной финансовой стратегии. Предложены приоритетные меры государственной финансовой поддержки в сфере развития отраслей промышленности, стимулирования экспорта, повышения доли высокотехнологичной составляющей в его структуре.

Ключевые слова: финансовая система, финансовая политика, бюджетно-налоговая политика, монетарная политика, экономическое развитие страны, государственная финансовая стратегия, конкурентоспособность экономики, глобализация экономики.

Постановка проблеми. Динамічність змін економічної кон'юнктури обумовлює необхідність формування виваженої та адаптивної фінансової політики, що сприятиме забезпеченню умов для відновлення економічного зростання та соціальної стабільності у суспільстві. Глобалізація визначає важливість поглиблення ролі держави в регулю-

ванні соціально-економічних процесів, підвищення якісного рівня управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою з посиленням дієвості їх координації. У сучасних умовах фінансова політика країни дедалі більше залежить від зовнішньоекономічних факторів, що обумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи, реалізацію структурних реформ системи управління державними фінансами. Особливої значущості набувають питання оцінки впливу глобалізації на процеси поглиблення соціальної нерівності у різних регіонах та країнах світу; інтеграційних процесів – на динаміку економічного зростання; розвитку підходів фінансово-бюджетної політики; ролі міжнародних фінансових організацій у забезпеченні макроекономічної стабілізації та подальшого розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вагомих досліджень зарубіжних вчених у сфері визначення та оцінки ступеня впливу глобалізації на процеси формування державної політики варто відзначити праці М. Аззімонті, С. Фішера, Ф. Мішкіна, Д. Родріка, А. Субраман'яна, Дж. Стігліца, М. Головніна, Е. Рустамова, А. Холопова [1–8]. Проблемам формування та реалізації фінансової політики, її впливу на соціально-економічний розвиток суспільства присвячено дослідження вітчизняних вчених А. Мазаракі, В. Лагутіна, В. Опаріна, А. Даниленка, І. Лютого [9–14], В. Федосова та ін.

Разом з тим, на сучасному етапі розвитку важливим та актуальним є підвищення рівня обґрунтованості перспективних напрямів реалізації вітчизняної фінансової політики з урахуванням посилення впливу глобалізації на динаміку суспільного розвитку.

Метою статті є розкриття положень щодо впливу глобалізації на механізм формування і реалізації фінансової політики та обґрунтування пріоритетних напрямів її розвитку для посилення конкурентоспроможності держави у світовому рейтингу.

Матеріали та методи. Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з проблем глобальної конкуренції, інституційного вдосконалення фінансової системи, підвищення дієвості фінансової політики в умовах глобалізації. Багатоаспектний характер дослідження обумовив застосування сукупності наукових методів і підходів, що дало змогу забезпечити його концептуальну єдність. Зокрема використано діалектичний, системний та структурний методи, аналізу і синтезу, порівняння, наукового абстрагування.

Результати дослідження. Американський професор С. Фішер економічну глобалізацією розглядає як безперервний процес підвищення рівня фінансово-економічної взаємодії між суверенними країнами, посилення їх інтегрованості у світову економіку, що виявляється, в тому числі, активізацією обсягів торгівлі товарами та послугами, збільшенням потоків фінансових ресурсів та людського капіталу [2].

Глобалізація сприяє посиленню результативності фінансової політики, адже надає можливість враховувати ретроспективний досвід реалізації заходів фіскальної та монетарної політики в країнах з розвинутою та трансформаційною економіками, враховуючи доцільність їх конвергенції та адаптації до національної інституційної моделі економічного розвитку.

Ще чверть століття тому при формуванні вітчизняної державної економічної політики вважалося, що рівень інфляції має бути мінімальним або взагалі зведеним до нуля. Проте досвід Японії та ряду країн Європейського Союзу (ЄС), яким відомі проблеми довгострокової дефляції чи занадто низької інфляції, засвідчив, що це поглиблює економічний дисбаланс та перешкоджає відновленню активності економічних агентів. Крім того, використання дефіцитного фінансування економіки в США, Японії, Великобританії за умов рецесії та постстабілізаційного розвитку було дієвим заходом фінансової політики, однак застосування подібного фінансового інструментарію суттєво обмежене для країн з трансформаційною економікою.

Активізація глобалізаційних процесів надає можливість розширення ринків збуту для національних товаровиробників, залучення прямих та портфельних зовнішніх інвестицій та придбання новітніх виробничих та інформаційних технологій.

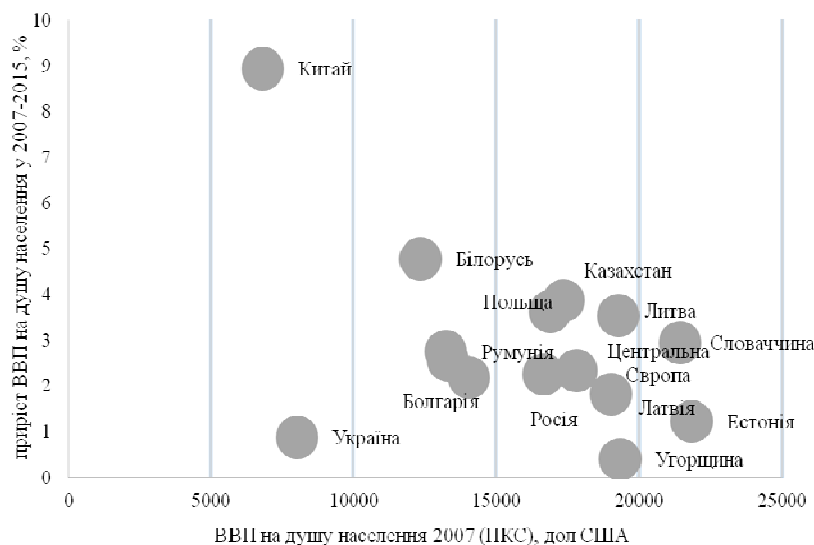
Розвинені країни світу обмежують доступ товарів з ринків країн, що розвиваються, нетарифними методами, а процес залучення прямих іноземних інвестицій у галузі переробної промисловості або розробку високотехнологічних платформ є доволі складним, оскільки потребує реалізації довготривалої державної політики. До того ж стрімке надходження іноземних інвестицій на висхідній стадії економічного циклу може сприяти досягненню ще вищих темпів економічного зростання, однак у період рецесії відбуватиметься відтік капіталу, що призведе до збільшення амплітуди падіння реального валового внутрішнього продукту. Для України актуальною проблемою, що пов'язана в тому числі з глобалізацією, є відтік робочої сили (як з високим інтелектуальним потенціалом, так і представників робітничих професій), що посилює проблеми демографії населення та призводить до зниження економічного потенціалу в довгостроковій перспективі.

За умов світової глобалізації удосконалення національної моделі економічного розвитку з урахуванням комплексу інституційних особливостей має супроводжуватись пошуком балансу між державним та саморегульованими механізмами регулювання економічної динаміки, узгодженням концепції бюджетно-податкової політики з принципами соціального захисту та соціального забезпечення населення. Фінансова політика країни для підвищення рівня її результативності потребує постійного удосконалення системи прогнозування. Від якісного рівня формування та обґрунтованості прогнозів розвитку бюджетної, по-

даткової, грошово-кредитної системи залежать темпи економічного зростання, ступінь виконання державою своїх зобов'язань, інвестиційний рейтинг країни та її адміністративно-територіальних одиниць. Фінансово-бюджетне прогнозування має враховувати особливості та тенденції соціально-економічного розвитку, циклічність економіки та основні фактори впливу на стійкість і збалансованість державних фінансів. На цьому етапі економічних перетворень посилюється актуальність поглибленого дослідження теоретичних та практичних питань у сфері фінансово-бюджетного прогнозування та планування, що певною мірою обумовлено необхідністю формування довгострокової державної фінансової стратегії.

Система державного стратегічного планування як фундаментальна основа для розробки стратегічних векторів фінансової політики є інструментом забезпечення структурної модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності. Наразі посилюється актуальність формування та використання цілісної архітектури бюджетних програм, що потребує відповідного взаємоузгодження з державними програмами соціального та економічного розвитку. Доцільним є поглиблення взаємозв'язку річного та перспективного бюджетного планування. При розробленні перспективних напрямів бюджетної політики необхідно враховувати ефект та переорієнтацію економіки на переважно ендогенні чинники економічного зростання. Важливим є впровадження середньострокового індикативного планування в діяльність головних розпорядників бюджетних коштів.

Суттєвим викликом глобалізації є потреба забезпечення стійкого економічного зростання рівномірним чином для зниження рівня бідності та недопущення суттєвого відтоку людського капіталу. Аналіз представлених на *рисунку* даних свідчить, що Україна, попри досить низький рівень ВВП з урахуванням паритету купівельної спроможності, порівняно з країнами Центральної Європи та Балтії, у докризовому 2007 р. мала незначний його приріст у 2007–2015 рр. на рівні 0.79 %. Середнє значення показника приросту ВВП на душу населення у зазначеному періоді у Білорусі становило 4.77 %, Казахстані – 3.86 %, Польщі – 3.62 %, Литві – 3.53 %, Словаччині – 2.94 %, Румунії – 2.75 %, Болгарії – 2.55 %, Росії – 2.25 %, Туреччині – 2.17 %, Латвії – 1.81 %, Естонії – 0.87 %, Угорщині – 0.39 %. Загалом по регіону Центральної Європи та Балтії, до якого відносять і Україну, значення цього показника становить 2.33 %. Китай, який у 2007 р. мав нижчий рівень ВВП на душу населення, ніж Україна у 2007–2015 рр. забезпечив зростання реального ВВП на 8.94 % щорічно, що дозволило йому у 2015 р. піднятися на більш як 30 позицій у світовому рейтингу – на 84 місце. В той же час, Україна, за даними 2015 р., посідає 115 місце з 185 країн за показником ВВП на душу населення з урахуванням паритету купівельної спроможності.

Реальний валовий внутрішній продукт на душу населення у 2007 р. та середній темп його зростання у 2007–2015 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними МВФ та Світового Банку

Причинами відсутності зростання показника ВВП на душу населення у 2007–2015 рр. стали глобальна економічна рецесія 2008–2010 рр. та суспільно-економічна дестабілізація 2014–2015 рр. Також зафіксовано зниження на одну шосту частину реального ВВП, одного з найвищих показників інфляції, знецінення національної грошової одиниці, зниження кредитних рейтингів держави та розбалансування системи державних фінансів.

З огляду на зазначене, важливими є формування та реалізація виваженої, послідовної та системної фінансово-бюджетної політики, спрямованої на забезпечення стійкого економічного зростання країни у середньо- та довгостроковій перспективі. Фінансова політика є одним з найбільш вагомих факторів забезпечення поступального економічного розвитку країни через відповідний вплив на механізм розподілу фінансових ресурсів, забезпечення макроекономічної стабілізації. Координація бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики держави є передумовою для досягнення стабілізації.

Фіскальна політика також може сприяти досягненню макроекономічної стабілізації: *по-перше*, через зниження резервів з метою підтримки рівня видаткової частини бюджету на докризовому рівні (адже бюджетні зобов'язання, в тому числі щодо обслуговування державного боргу та виконання державою інших функцій, характеризуються нижчою еластичністю ніж обсяг зниження податкових над-

ходжень у період рецесії, що супроводжується зниженням ділової активності економічних агентів); *по-друге*, завдяки активному використанню дефіциту бюджету із застосуванням інструментів боргового фінансування економіки (з метою посилення внутрішнього попиту на товари та послуги); *по-третє*, шляхом проведення інституційних змін податкової системи, структурної оптимізації видаткової частини бюджету, зниження фіскального дефіциту, реструктуризації боргу та активізації співпраці з міжнародними фінансовими інституціями з приводу фінансової підтримки у період проведення зазначених структурних змін [9].

Виходячи з того, що рівень резервів є недостатнім, а боргове фінансування економіки в період рецесії 2008–2010 рр. зумовило суттєве накопичення державного боргу та зростання боргового навантаження на бюджет, за сучасних умов придатним до впровадження залишається третій варіант забезпечення макроекономічної стабілізації засобами фіскальної політики.

Завданням податкової політики є забезпечення формування доходів бюджету з урахуванням цілей та завдань економічної моделі держави, зовнішнього і внутрішнього економічного середовища та інтересів суспільства. Податкова політика має адаптивно реагувати на економічну циклічність за необхідності утримання індикативних значень дефіциту бюджету. Збільшення податкових надходжень має відбуватися з мінімізацією деструктивного впливу на економічну активність. Процеси уніфікації оподаткування з країнами ЄС, у тому числі у сфері адміністрування та регулювання податків на споживання та майнових податків мають відбуватися прогнозовано для держави і платників, що посилить керованість бюджетним процесом та протидіятиме тінізації економіки.

Забезпечення довгострокового стійкого економічного розвитку потребує реалізації інституційних змін фінансової політики, оновлення основних засобів, технологій, проведення структурної перебудови економіки, підвищення якісного рівня людського капіталу шляхом покращання рівня освіти, науки, охорони здоров'я та соціального захисту. Одним з вагомих інструментів протидії викликам рецесії є державні інвестиції, у тому числі на реалізацію інфраструктурних проєктів. Причому в короткостроковому періоді використання цього інструменту спрямовано на пом'якшення ефекту зниження рівня попиту на товари, роботи, послуги в приватному секторі економіки. У довгостроковій перспективі механізм державного інвестування спрямований на підвищення результативності використання відповідними інститутами капіталу та формування напрямів для пожвавлення економічного зростання [12].

Глобалізація суттєво впливає на обсяг, динаміку та структуру зовнішньоторговельних операцій, що обумовлено конвергенцією еко-

номічних взаємовідносин з приводу виробництва товарів і надання послуг, пошуком економічними агентами найбільш вигідних пропозицій їх поставки та виконання. Цей контекст набуває особливої значущості тому, що Україна належить до відкритих економік, про що свідчать значення вагових показників експорту та імпорту товарів та послуг у валовому внутрішньому продукті. Так, у 2006–2015 рр. середнє значення частки експорту товарів і послуг у ВВП становить 47.82 %, відповідно імпорту – 52.78 %. З ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, вчиненої 21 березня 2014 р. та 27 червня 2014 р. в м. Брюсселі (ратифікована Законом України № 1678-VII від 16 вересня 2014 р.), створено поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі, що сприятиме подальшій економічній інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. Проте це потребує адаптації вітчизняного законодавства.

У період економічної нестабільності відбулося зниження обсягу експорту товарів і послуг на 14.5 % у 2014 р. та на 29.6 % у 2015 р., що обумовлено суттєвим зниженням виробничих потужностей, руйнуванням інфраструктури в Донецькій та Луганській областях, зменшенням цін на сировину на світових товарних ринках та ускладненням торговельних відносин з Російською Федерацією. За два останні роки експорт скоротився за всіма товарними групами, в тому числі: продукції машинобудування – на 57.3 %, хімічної промисловості – на 52.3 %, металургії – на 46.9 %, агропромислового комплексу – на 15.1 %. Незважаючи та таку динаміку, частка експорту товарів до країн ЄС зросла з 25.8 до 29.5 %. Водночас, зафіксовано значне зниження частки експорту товарів до Росії – з 23.2 до 11.9 %.

За даними 2015 р., частка продукції АПК у товарній структурі експорту держави становить 34.4 %, чорних і кольорових металів – 27.5 %, мінеральних продуктів – 7.5 %, деревини – 4.4 %, продукції машинобудування – 11.5 %, промислових виробів – 3.5 %, що свідчить про суттєве переважання сировинного експорту в його загальній структурі. Таким чином, обсяги фінансових потоків від експорту товарів залежать, насамперед, від видобутку та попиту на сировину і світових цін на продукцію чорної металургії, сільського господарства, хімічної промисловості, мінеральних добрив та деревини. Наведене обумовлює посилення залежності економічного зростання від екзогенних факторів – розвитку промисловості та сектора агропромислового комплексу, валютних надходжень у країну, що за умов режиму плаваючого курсоутворення певною мірою впливає на валютний курс, показник індексу споживчих цін та обсяг золотовалютних резервів.

З огляду на це, актуалізуються питання структурної зміни експорту в напрямі підвищення частки високотехнологічної складової продукції, посилення конкурентоспроможності промисловості, реалізації заходів фінансової політики у сфері стимулювання внутрішнього попиту на товари промисловості, удосконалення системи державної підтримки підприємств-експортерів.

Для розвитку вітчизняної промисловості важливим є визначення відповідних сукупностей галузей економіки на основі типу ринків виготовленої продукції для визначення інструментів їх подальшого розвитку та формування системи заходів державної підтримки. *Першими* слід виокремити галузі промисловості, які переважно орієнтовані на задоволення споживчого попиту на внутрішньому ринку, – автомобілебудування, легку та харчову промисловість. *Друга* група включає галузі економіки, орієнтовані на задоволення інвестиційного попиту як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках збуту – металургія, машинобудування, хімічна промисловість. *Третя* – суміжні галузі промисловості, задіяні у виробництві продукції військово-промислового комплексу для потреб армії. *Четверта* – високотехнологічні, нові галузі економіки, продукція яких спрямована на нові ринки, які є незначними за своїм обсягом, у тому числі біо- та нанотехнології, індустриальні парки тощо.

Враховуючи систему галузевого розподілу вітчизняної промисловості, для розвитку її високотехнологічних нових секторів важливим є формування інноваційної інфраструктури, в тому числі через використання механізмів державно-приватного партнерства, надання державних гарантій та сприяння виходу інноваційних продуктів на світовий ринок. Важливим є використання інструментів фінансової політики стимулювання попиту, забезпечення сприятливого інвестиційного середовища щодо галузей, які орієнтовані на задоволення споживчого попиту, насамперед, на внутрішньому ринку. Для розвитку галузей промисловості, орієнтованих на задоволення інвестиційного попиту, слід посилити рівень координації державних програм технологічного розвитку промисловості, стимулювати сектор наукових досліджень і розробок, сприяти забезпеченню посилення конкуренції на внутрішньому ринку, використання податкових та митних інструментів сприяння оновленню технологічної бази промисловості, реалізації програм за участі держави у сфері енерго- та ресурсозбереження. Для вирішення завдань у сфері модернізації вітчизняної промисловості та сприяння інноваційному розвитку необхідно реалізовувати заходи щодо розбудови національної інноваційної системи, удосконалити систему технологічного прогнозування, яка має бути орієнтованою на забезпечення перспективних потреб галузей переробної промисловості з урахуванням світового рівня.

Держава є одним з вагомих споживачів та замовників товарів і послуг. Використання новітніх форм державних закупівель стимулює розвиток економіки за умови раціонального використання бюджетних коштів та розвитку підприємницького середовища. В сучасних умовах механізм державного замовлення може викликати мультиплікативний попит, що посилить активність у низки галузей економіки. Особлива увага при використанні цього механізму має бути приділена підтримці вітчизняних товаровиробників високотехнологічної продукції. Механізм

державних закупівель має ґрунтуватись на принципах транспарентності, справедливості, ефективності та підконтрольності.

Крім того, видається доцільним покращання інституційних та інфраструктурних умов розвитку промислового виробництва, що потребує вдосконалення транспортної та комунікаційної інфраструктури, формування та сприяння розвитку інноваційних кластерів в економіці, зростання сегментів фундаментальної та прикладної науки, здійснення заходів, спрямованих на розвиток переробної промисловості, технологічну модернізацію підприємств добувної промисловості.

Світова економічна рецесія сприяла збільшенню кількості протекціоністських заходів, що застосовуються країнами як з розвиненою, так і трансформаційною економікою для захисту внутрішнього ринку. Водночас, з урахуванням того, що переважна більшість держав світу є членами СОТ та багатьох організацій з використанням зон вільної торгівлі, такі протекціоністські заходи здебільшого потребують додаткового ліцензування, дотримання вимог технічного контролю та рівня безпеки поставленої продукції. Незважаючи на те, що ЄС встановлено безмитні тарифні квоти для 36 видів товарів, також по 4 видах цих товарів встановлено додаткові обсяги, передусім, на продовольчі групи товарів, у рамках зони вільної торгівлі залишаються невикористаними квоти для 11 позицій продовольчих товарів, а доступ на європейський ринок м'ясо-молочної продукції майже відсутній. Вітчизняні товаровиробники мають адаптуватись до стандартів ЄС щодо сертифікації товарів та технічного контролю, які, попри міжнародні договори, фактично є одним з інструментів обмеження доступу вітчизняних товарів на світовий ринок. Доцільним є створення ефективної системи стандартизації, яка б відповідала положенням щодо технічного контролю та обмежень у торгівлі СОТ та ЄС.

Важливою є реалізація державою системних заходів підтримки експорту, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку галузей та секторів вітчизняної економіки. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1206 "Про затвердження плану заходів з розвитку та реалізації експортного потенціалу України і розширення зовнішніх ринків збуту товарів вітчизняних товаровиробників" визначено основні напрями державної політики у сфері підтримки експорту. Цей програмний документ потребує актуалізації з урахуванням сучасних тенденцій зовнішньоекономічних відносин та конкретизації заходів фінансово-бюджетної політики щодо реалізації наведених положень.

Система *фінансової підтримки експорту* включає інструменти та важелі податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, механізми надання державних гарантій, пільгове кредитування, страхування експортних операцій та заходи у сфері стимулювання іноземних інвестицій.

На етапі економічних трансформацій важливим є реформування податкової системи країни в контексті її переорієнтації з виконання

виключно фіскальної функції на забезпечення зростання конкурентоспроможності вітчизняної промисловості та розробку дієвих заходів податкового регулювання для розширення експорту високотехнологічної промислової продукції. Необхідно впровадити механізм "drawback", який дає змогу експортерам товарів повертати вартість митних платежів, сплачених при імпорті продукції, яку згодом використано при виробництві промислових товарів, виготовлених на експорт. Застосування такого режиму можливо в межах часового періоду, що не перевищує одного року з моменту фактичного експорту високотехнологічної промислової продукції за межі митної території держави. Значну роль при експорті промислової продукції, яка визначає конкурентоспроможність товаровиробників, відіграє механізм бюджетного відшкодування ПДВ. Доцільним є спрощення цього механізму для сумлінних платників податків – експортерів промислової продукції.

Важливу функцію має Державний експортно-імпортний банк України, який є спеціалізованим державним фінансовим інститутом, спрямованим на створення сприятливих умов для розвитку економіки, обслуговування експортно-імпортних операцій, зміцнення виробничого потенціалу експортно-орієнтованих галузей економіки. Вагомими завданнями банку визначено фінансування та гарантування експортно-імпортних операцій підприємств та надання кредитно-фінансової підтримки суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з метою просування товарів на зовнішні ринки збуту. Водночас, проектом Закону України "Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту", прийнятого в першому читанні у листопаді минулого року, передбачається створення ще однієї спеціалізованої установи з підтримки експорту, що здійснює страхування, перестраховування, надає гарантії за договорами, які забезпечують розвиток експорту, на добровільних засадах, а також виступає агентом Кабінету Міністрів України щодо здешевлення вартості експортних кредитів. Причому державна підтримка надаватиметься експортерам переробної промисловості, тобто сфера застосування є технологічним експортом.

Зважаючи на провідний зарубіжний досвід, на сучасному етапі використовується широкий спектр механізмів фінансової підтримки експорту через державні установи – експортно-кредитні агентства (ЕКА). Найчастіше формується система фінансових установ, які забезпечують підтримку товаровиробників-експортерів. Наприклад, у Бразилії державні банки *BNDES* та "Банк Бразилії" кредитують виробників, а напівдержавна *SBCE* страхує кредити. У Франції державний банк *Bpifrance* забезпечує кредитування експортно-орієнтованих підприємств, а приватна СК *COFACE* надає відповідні послуги із страхування експортних контрактів. У Німеччині співпрацюють державна банківська група *KfW* –

кредитування – та приватна *Euler Hermes* – страхування. У Чехії – державні експортний банк та Агентство з гарантування і страхування експорту.

Важливим є забезпечення достатніх інституційних передумов для створення спеціалізованої фінансової установи з метою страхування та надання гарантій за експортними контрактами, виділення відповідних обсягів фінансування, випуску облігацій внутрішньої державної позики та залучення цільового кредиту від міжнародних фінансових інституцій. Поява експортно-кредитного агентства матиме стимулюючий вплив на розвиток експортної діяльності в країні та зростання економіки. Крім того, зазначене відіграє значну роль у підвищенні довіри іноземних інвесторів до вітчизняних підприємств-експортерів, що є вагомим в умовах глобалізації економіки.

У сучасних умовах зростає вплив міжнародних фінансових організацій у регулюванні економічного розвитку та забезпеченні макроекономічної стабілізації. Однією з найбільш впливових міжнародних організацій є Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), який надає коротко- та середньострокові кредити за умови наявності дефіциту платіжного балансу. Україна є дійсним членом фонду з січня 1992 р. та тісно співпрацює з цією фінансовою інституцією. Першу позику країні виділено фондом у квітні 1995 р. у сумі 538.7 млн *SDR*. Загалом за 1995–2015 рр. МВФ дев'ять разів укладав з Україною кредитні угоди, сім з яких *Standby Arrangement* та два рази *Extended Fund Facility*. Однак з цих угод повністю профінансовано лише одну, що діяла в з травня 1996 р. по лютий 1997 р., всі інші профінансовано частково. Надання кредитів супроводжується наданням переліку рекомендацій щодо трансформацій фінансової системи та обов'язковості проведення інституційних реформ. При цьому кредитні транші надходять за умови виконання пунктів угоди-меморандуму з фондом та досягнення індикативних значень макроекономічних показників. МВФ є одним з найбільших кредиторів країни, за 2006–2015 рр. частка запозичень, які взято у Фонду, у загальній структурі державного та гарантованого державою боргу в середньому становить 17.49 %.

Нобелівський лауреат Дж. Стігліц доводить, що за умов глобалізації не може бути єдиного концептуального підходу до формування та реалізації фінансово-бюджетної політики, який би забезпечив траєкторію стабільного економічного розвитку [5]. До того ж політика макроекономічної стабілізації МВФ, яка узгоджується з органами влади відповідної країни при виділенні кредитів, не є інструментом забезпечення зростання економіки, про що свідчить досвід ряду країн Азійського регіону і Латинської Америки, які виконали рекомендації Фонду, стабілізували макроекономічну ситуацію, але не перейшли до економічного зростання. Країни з відкритою економікою, в тому числі Україна, за умов погіршення кон'юнктури на світових товарних ринках

та глобальної економічної кризи піддаються значній фінансово-економічній турбулентності, навіть за умов проведення збалансованої політики та достатнього рівня розвитку фінансових інститутів. Крім того, за відсутності значимих результатів у середньостроковій перспективі політика, рекомендована міжнародними фінансовими організаціями, може посилити рівень незадоволеності у суспільстві, що знижує подальші можливості державних інститутів до реалізації структурних змін моделі економічного та соціального розвитку країн.

Висновки. Розвиток інтеграційних та глобалізаційних процесів суттєво позначається на інституційних умовах суспільного розвитку та впливає на дієвість регуляторного механізму державної економічної політики. Зважаючи на досить високу волатильність економічної кон'юнктури, важливою є адаптація пріоритетів та завдань вітчизняної фінансової політики до нових глобальних викликів, посилення ролі ендогенних чинників у процесі забезпечення економічного зростання та подальший розвиток фінансових інститутів.

Водночас, економіка відкритого типу потребує проведення системної політики у сфері стимулювання експорту, підвищення частки високотехнологічної складової у його структурі. З метою розвитку вітчизняної промисловості слід виокремити відповідні сукупності галузей економіки для визначення інструментів їх подальшого розвитку та формування системи заходів державної фінансової підтримки. Удосконалення механізму бюджетного відшкодування податку на додану вартість, створення експортно-кредитного агентства матиме стимулюючий вплив на розвиток експортної діяльності та сприятиме підвищенню довіри іноземних інвесторів до вітчизняних підприємств-експортерів, що є вагомим умовою зростання реального валового внутрішнього продукту в умовах глобалізації економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Azzimonti* Marina, *Eva De Francisco*, *Vincenzo Quadrini*. Financial globalization, inequality and the rising public debt. *The American Economic Review*. 2014. Vol. 104 (8). P. 2267–2302.
2. *Fischer* Stanley. Globalization and its challenges. *The American Economic Review*. 2003. Vol. 93 (2). P. 1–30.
3. *Mishkin* Frederic S. Is financial globalization beneficial? *Journal of Money, Credit and Banking*. 2007. Vol 39 (2–3). P. 259–394.
4. *Rodrick* Dani and *Arvind Subramanian*. Why did financial globalization disappoint? *IMF staff papers*. 2009. Vol. 56 (1). P. 112–138.
5. *Stiglitz* Joseph. Development policies in a world of globalization. *New International Trends for Economic Development Seminar*. 2002. 27 p.
6. *Головнин М.* Финансовая глобализация и ограничение национальной денежно-кредитной политики. *Вопросы экономики*. 2012. № 7.
7. *Рустамов Э.* Финансовая глобализация и качество институтов. *Вопросы экономики*. 2010. № 2. С. 39–52.

8. Холопов А. Глобализация и макроэкономическое равновесие. Мировая экономика и международные отношения. 2005. № 2. С. 15–24.
9. Чугунов І. Я. та ін. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
10. Мазаракі А., В. Лагутін. Внутрішній ринок України в умовах нестабільності глобальної економіки. Вісн. КНТЕУ. 2014. № 6. С. 9–23.
11. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку; за ред. І. Я. Чугунова. К. : ДННУ АФУ, 2009. 848 с.
12. Опарін В. Системний підхід до формування державної фінансової політики. Економіка України. 2011. № 9. С. 93–95.
13. Даниленко А. І. та ін. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в Україні: проблеми та шляхи посилення взаємозв'язку ; за ред. А. І. Даниленка ; НАН України. К. : Ін-т економіки та прогнозування, 2010. 455 с.
14. Лютий І. О., Мороз П. А. Суперечності процесів фінансiалiзацiї та їх вплив на економічне зростання в Україні. Економіка України. 2014. № 4. С. 29–39.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2016.

Chugunov I., Pasichniy M. Financial policy in Ukraine in the terms of economic globalization.

Background. Some key issues concerning evaluation of the impact and effects of global integration on economic growth; development of the approaches to the capital flows regulation; implementation of fiscal protectionist policy measures; role of the international financial organization in ensuring macroeconomic stability and further economic growth have become more essential in the modern conditions.

This article **aims** to reveal the impact of globalization on mechanism of public financial policy formulation, implementation, and decision-making determining its priorities in order to increase the competitiveness of national economy in the world ranking.

Materials and methods. The theoretical and methodological basis of this research had included: the scientific works of domestic and foreign economists on the problems of global competition, appropriate institutional framework for the financial system, increasing the efficiency of financial policy in terms of globalization. The authors have used a set of scientific methods, namely: dialectical and systems approaches, structural method, analysis and synthesis, comparative method and scientific abstraction.

Results. Economic globalization reflects the ongoing processes of increasing level of financial and economic interaction of the countries, intensification of their integration into global economy, which is manifested in the increasing amount of cross-border trade in goods and services, the increasing volume of international financial flows, and increasing flows of labor. The main challenges of globalization in modern conditions of the institutional development of society are investigated in this article. Statements to evaluate the impact and effects of economic globalization on financial policy in Ukraine were revealed, and its priorities were also determined.

Conclusion. We focus on vital questions of adaptation of national financial policy to new challenges of globalization, possibilities to rise the role of endogenous factors to ensure economic growth and moderate strong financial institutions. An open economy requires providing systematic and balanced trade promotion policy in order to stimulate

exports, increasing the share of high-tech component in its structure. In the paper we highlight the importance of increasing the efficiency of budgetary compensation of VAT and setting up an export credit agency.

Keywords: financial system, financial policy, fiscal policy, monetary policy, economic growth of a country, public financial strategy, competitiveness of economy, economic globalization.

REFERENCES

1. *Azzimonti Marina, Eva De Francisco, Vincenzo Quadrini.* Financial globalization, inequality and the rising public debt. *The American Economic Review.* 2014. Vol. 104 (8). P. 2267–2302.
2. *Fischer Stanley.* Globalization and its challenges. *The American Economic Review.* 2003. Vol. 93 (2). P. 1–30.
3. *Mishkin Frederic S.* Is financial globalization beneficial? *Journal of Money, Credit and Banking.* 2007. Vol 39 (2–3). P. 259–394.
4. *Rodrick Dani and Arvind Subramanian.* Why did financial globalization disappoint? *IMF staff papers.* 2009. Vol. 56 (1). P. 112–138.
5. *Stiglitz Joseph.* Development policies in a world of globalization. *New International Trends for Economic Development Seminar.* 2002. 27 p.
6. *Golovnin M.* Finansovaja globalizacija i ogranichenie nacional'noj denezhno-kreditnoj politiki. *Voprosy jekonomiki.* 2012. № 7.
7. *Rustamov Je.* Finansovaja globalizacija i kachestvo institutov. *Voprosy jekonomiki.* 2010. № 2. S. 39–52.
8. *Holopov A.* Globalizacija i makrojekonomicheskoe ravnovesie. *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija.* 2005. № 2. S. 15–24.
9. *Chugunov I. Ja.* ta in. *Derzhavne finansove reguljuvannja ekonomichnyh peretvoren' : monografija ; za zag. red. A. A. Mazaraki.* Kyi'v : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2015. 376 s.
10. *Mazaraki A., V. Lagutin.* Vnutrishnij rynek Ukrai'ny v umovah nestabil'nosti global'noi' ekonomiky. *Visn. KNTEU.* 2014. № 6. S. 9–23.
11. *Finansy Ukrai'ny: instytucijni peretvorennja ta naprjamy rozvytku; za red. I. Ja. Chugunova. K. : DNNU AFU, 2009.* 848 s.
12. *Oparin V.* Systemnyj pidhid do formuvannja derzhavnoi' finansovoi' polityky. *Ekonomika Ukrai'ny.* 2011. № 9. S. 93–95.
13. *Danylenko A. I.* ta in. *Fiskal'no-bjudzhetna ta groshovo-kredytna polityka v Ukrai'ni: problemy ta shljahy posylennja vzajemov'jazku ; za red. A. I. Danylenka ; NAN Ukrai'ny. K. : In-t ekonomiky ta prognozuvannja, 2010.* 455 s.
14. *Ljutyj I. O., Moroz P. A.* Superechnosti procesiv finansializacii' ta i'h vplyv na ekonomichne zrostantnja v Ukrai'ni. *Ekonomika Ukrai'ny.* 2014. № 4. S. 29–39.